
ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
------------------------	----------

РОЗДІЛ 1	
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	
НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	
В КОНТЕКСТІ ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	8
1.1. Сутність процесу глобалізації та його складових	8
1.2. Економічна глобалізація як окремий глобальний процес та її вплив на конкурентоспроможність національної економіки	41
1.3. Дослідження впливу глобалізаційних процесів та економічних криз на розвиток національної економіки	51

РОЗДІЛ 2	
ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ	
ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	72
2.1. Аутсорсинг як сучасний напрям забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів національної економіки	72
2.2. Створення об'єднань та формувань суб'єктів національної економіки в контексті забезпечення їх конкурентоспроможності	81

РОЗДІЛ 3	
РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	
УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	
ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ	97
3.1. Реструктуризації суб'єктів національної економіки: сутність та компоненти	97
3.2. Підходи до визначення сутності економічної трансформації національної економіки й її суб'єктів	112
3.3. Класифікація видів реструктуризації та принципи її проведення	122

РОЗДІЛ 4

ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 135

- 4.1. Конкурентоспроможність національної економіки:
сутність, класифікація об'єктів та рівнів дослідження 135
- 4.2. Класифікація методів оцінки конкурентоспроможності
об'єктів дослідження 149
- 4.3. Дослідження методів оцінювання конкурентоспроможності
харчової промисловості на базі теорії ефективної конкуренції 161

РОЗДІЛ 5

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ

ПЕРСИСТЕНТНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ 178

- 5.1. Імпаритетна реструктуризація харчової промисловості
як процес забезпечення її конкурентоспроможності 178
- 5.2. Персистентна трансформація харчової промисловості
та її суб'єктів: обґрунтування та методи оцінювання 191
- 5.3. Сучасні інструменти механізму проведення імпаритетної
реструктуризації харчової промисловості 209

ПІСЛЯМОВА 244

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ 248

ДОДАТКИ 292

ПЕРЕДМОВА

Процес глобалізації та інтеграції призводить до швидких змін в економіці країни: лібералізація торгівлі, відкритий її внутрішній ринок та загострення конкуренції на ньому, що вимагає державної підтримки стратегічних галузей, реструктуризації та трансформації окремих галузей економіки та їх суб'єктів з метою посилення їх присутності на національному ринку, просування та закріплення на світових ринках. Глобалізаційні процеси, що впливають на розвиток економіки країн, вимагають в даний час пошуку саме методів захисту вітчизняних товаровиробників, які сприяють збереженню конкурентоспроможності та ефективності діяльності суб'єктів національної економіки, забезпечення ефективності їх функціонування та розвитку.

В умовах зміни зовнішніх і внутрішніх ринків виникає необхідність адаптації до них суб'єктів національної економіки, а належну конкурентоспроможність набуває країна, що має ефективно функціонуючі і конкурентоспроможні суб'єкти підприємницької діяльності, які стабільно розвиваються в мінливому зовнішньому середовищі і формують діяльність відповідно до стратегії свого розвитку. Особливо важливо це для харчової промисловості, яка має забезпечувати продовольчу безпеку нашої країни, тому пріоритетною проблемою в сучасних умовах розвитку є забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості та ефективне управління нею.

Дослідженням питань конкурентоспроможності та трансформаційних процесів в національній економіці, забезпечення та підвищення її конкурентоспроможності, (в т. ч. харчової

промисловості) і управління нею присвячені публікації багатьох вчених. Значний внесок у дослідження різних аспектів конкурентоспроможності та розвитку суб'єктів національної економіки, в тому числі харчової промисловості, внесли такі вчені-економісти як: А. Альохін, Г. Азоєв, Л. Андрєєва, Л. Антонюк, Ю. Афанасьєва, Л. Балабанова, Дж. Бауер, Е. Бруль, Б. Буркинський, В. Бурлаков, А. Бутенко, Н. Верхоглядова, Е. Вишневецька, В. Власова, В. Гагарінова, А. Германчук, І. Герчикова, Т. Гринько, О. Голубенкова, О. Гончаренко, Л. Дейнеко, Р. Жовновач, Н. Задорожна, Л. Закревська, Б. Карлофф, О. Коваленко, В. Коренєв, А. Костін, Ф. Котлер, А. Левицька, В. Лисюк, Дж. Лодж, В. Малицька, Є. Масленніков, Г. Менкен, Е. Мінько, А. Олливье, М. Онопрієнко, В. Осипов, Л. Піддубна, М. Портер, М. Пустова, О. Россихина, С. І. Савчук, П. Сайфулін, Д. Б. Станько, Л. Тайсон, Т. Ткаченко, А. Томпсон, Р. Урсі, Р. А. Фатхутдінов, Т. Б. Харченко, Дж. Р. Хікс, В. Шамрай, А. Шеремет та ін.

У роботах М. Аістової, Б. Буркинського, В. Дубницького, О. Іншакова, Г. Клейнера, Г. Карпінської, А. Ковальова, І. Ларіонова, Є. Лазаревої, В. Ляшенко, К. Павлова, Є. Попова, С. Соколенко, А. Татаркіна та ін. розглядалися проблеми трансформації та реструктуризації суб'єктів національної економіки на нано-, міні-, мікро-, мезо-, макрорівні економіки, методів аналізу господарських систем і їх елементів, з метою забезпечення ефективності їх функціонування та конкурентоспроможності, але дослідження питань забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів національної економіки та їх розвитку є актуальними і дискусійними і потребують вивчення та розробки методів оцінки та механізмів забезпечення й управління.

Отже, для вирішення цієї важливої науково-прикладної проблеми, ми висунули гіпотезу про необхідність персистентної трансформації харчової промисловості в системі національної економіки для забезпечення її конкурентоспроможності та

ефективності функціонування через механізм застосування стратегічної реструктуризації на підставі дії принципу імпаритету. Вимоги до цієї гіпотези потребують урахування:

- особливостей впливу глобалізаційних процесів на національну економіку та її суб'єкти;
- правову та економічну незахищеність національного товаровиробника в Україні за рахунок значної відкритості ринку;
- особливостей функціонування суб'єктів харчової промисловості – законодавчих та нормативних обмежень в організації бізнесу, виробництві і збуті харчової продукції, ресурсного, технологічного, географічного та транспортного розміщення, організаційно-правових форм, ділового партнерства тощо.

Крім того, досі залишається недостатньо дослідженим комплекс проблем побудови теоретико-методологічних засад забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості України. Це потребує проведення комплексних досліджень щодо: забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів національної економіки та їх розвитку, дослідження існуючих та розробки нової методики її оцінки, механізмів забезпечення та управління нею.

Висвітленню вирішення цих питань і присвячено дану роботу.

РОЗДІЛ 1

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Сутність процесу глобалізації та його складових

Сучасні процеси, що відбуваються в економіці України, потребують вивчення такого явища як глобалізація, її напрямків, позитивних і негативних факторів суттєвого її впливу, не тільки на макро-, але і мікрорівні, а саме діяльності господарюючого суб'єкту – підприємства. Перехід від індустріальної до постіндустріальної моделі розвитку економіки в економічно розвинених країнах, призвів до глибоких трансформацій та структурних змін у сфері національного виробництва та просування продукції (товарів, робіт, послуг) на міжнародні ринки, поглибленню процесів інтеграції різних економічних суб'єктів, переходу від процесу інтернаціоналізації економіки до наступного ступеня світового розвитку суспільства – глобалізації.

У сучасній науці існує безліч неоднозначних підходів до визначення сутності категорії «глобалізація», які базуються, як на системному підході, так і на вивченні окремих аспектів, факторів і складових даного процесу.

Більшість вчених бачать виникнення терміну «глобалізація» в 60–80-х роках минулого сторіччя і пов'язують його з іменами

Дж. Макліна, Т. Левітта, Р. Робертсона [8; 134–135; 176; 257; 312; 388].

На думку В. Л. Іноземцева, поняття «глобалізація» стало згадуватися епізодично з кінця 60-х років минулого сторіччя [134]. М. О. Чешков [380, с. 5] вважає, що періодом зародження глобалістики є 60–70 роки ХХ століття. Є. В. Савельєв стверджує [312, с. 31], що «глобалізація – поняття загальне. Вона відображає обмін товарами, послугами, капіталом, робочою силою, що виходить за межі державних кордонів і з 1960-х років набув форми постійного і неухильного зростаючого міжнародного переплетення національних економік».

Американський соціолог Дж. Маклін в 1981 р. вперше закликав роздивитися питання та трактування процесу посилення глобалізації соціальних відносин [135, с. 234], в результаті чого вона стала розглядатися як абсолютно нове явище, що на думку Т. В. Кальченко, дає підставу для періодизації її історичного процесу [142, с. 15].

Р. Робертсон, автор праць про глобалізацію в соціології [427, с. 25–30], визначив глобалізацію як «процес всезростаючого впливу на соціальну дійсність окремих країн різних факторів міжнародного значення: економічних і політичних зв'язків, культурного та інформаційного обміну і т.п.», а так само єдина економіка, можливо, буде полем жорсткої конкуренції груп монополістів.

Глобалізацію, як економічну категорію, яка визначає напрямок розвитку міжнародних відносин, і в сукупності з технологіями, є двома головними факторами їх розвитку, визначив в 1983 р. інший американський вчений – Т. Левітт. На думку автора [422], виникнення «нової комерційної реальності» призвело до відкриття глобальних ринків для стандартизованих товарів, а майбутнє належить «глобальним», а не транснаціональним корпораціям. В. Кузнецов [176, с. 13] стверджує, що саме американці і Т. Левітт вперше заговорили про глобалізацію.

Т. В. Кальченко зазначає, що Дж. Маклін «тільки окреслив контури процесу, ... Теодор Левітт наповнив глобалізацію реальним практичним глуздом» [141, с. 15], а К. Ома (консультант Гарвардської школи бізнесу) став головним пропагандистом даного терміну [35, с. 21]. Однак твердження і закономірності розвитку глобальних ринків для стандартизованих товарів Т. Левітта, на думку професорів Гарвардської школи бізнесу Р. Тедлоу і Р. Абделал [432], після 20-ти років є спірними, але, на думку автора даної роботи, це не зменшує значення досліджень вченого в історичному аспекті виникнення терміну «глобалізація» як економічної категорії.

На думку О. Г. Білоруса, В. І. Власова [35, с. 20–23] поняття феномену глобалізації вперше в історії розглянув академік В. І. Вернадський більше 80 років тому у вченні про ноосферу як сферу життя і розвитку: «людство має стати єдиним, так як ноосфера це єдине організоване ціле, всі частини якого інформаційно пов'язані і діють погоджено один з одним» [55, с. 42]. Автори відзначають, що В. І. Вернадський висунув три умови для її створення: «людство має стати єдиним в економічному та інформаційному відношенні, воно повинно прийти до повної рівності рас, народів незалежно від кольору шкіри; ноосфера може бути створена тільки в умовах загального миру на землі» [35, с. 20].

Дослідження показали, що в середині 70-х років ХХ сторіччя, коли економічно розвинені країни будували свою економіку на принципах ринкової системи, до всесвітньої монополізації ринків призведе такий процес, як глобалізація. Так, О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко відзначають, що «світовий досвід другої половини ХХ сторіччя показує, що ніякі специфічні умови, особливості національного розвитку, кризові стани та внутрішні трансформації не можуть ні скасувати, ні відмінити дію об'єктивних законів глобалізації розвитку» [78, с. 12] і розуміння того, що «глобалізація формує новий рівень взаємодій